

Les festes de Sant Blai a la Fatarella

Maria Jesús Ardèvol

Ramon Pellissa

Dansada de les tortades a les festes de Sant Blai.

Totes les festes i tradicions tenen un origen, i en el cas de les Festes de Sant Blai de la Fatarella, el que tenim per començar és un fet una mica paradoxal: com és que se celebren unes Festes en honor a un Sant que no és el patró del poble? Misteri. Si ens hem de fiar de fonts escrites, no en tenim, ja que tots els arxius es van cremar durant la Guerra Civil. Si recorrem a testimonis orals, ens expliquen que sempre s'han celebrat de la mateixa manera, evolucionant més o menys segons el temps, però que continuen mantenint uns aspectes bàsics que són els que explicarem aquí.

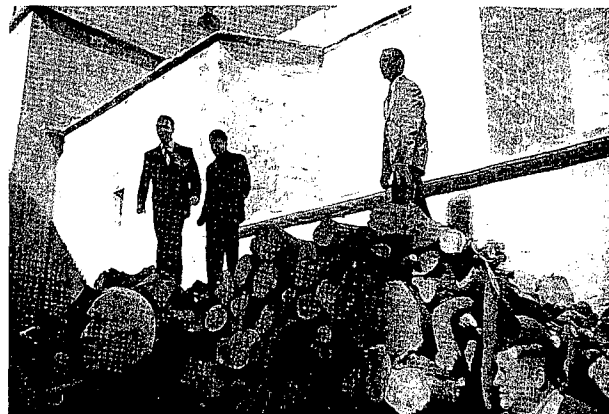
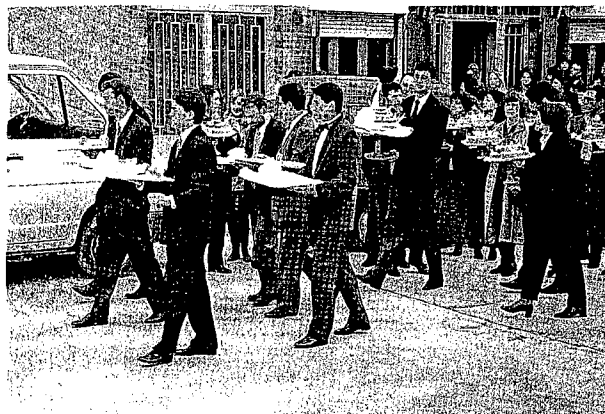
A partir d'una consulta popular que va realitzar l'Ajuntament de la Fatarella es van canviar les dates de celebració, que han passat a ser el primer cap de setmana de febrer i el dilluns,

considerat com a festa local.

Hi havia una dita popular sobre les Festes: «el primero no hace día, el segundo Santa María, el tercero San Blas, el cuarto nada y el quinto Santa Águeda.» En l'actualitat podríem substituir això per «el primero nada, el segundo la Candelera, el tercero San Blas, el cuarto los Quintos y el quinto Santa Águeda» (més o menys).

Comencem pel dia de la Candelera, doncs (divendres). Se celebra una missa on al moment de llegir l'Evangeli s'encenen unes candeletes, commemorant la presentació de Jesús al Temple.

En aquests moments, els majorals ja han començat una frenètica activitat, que consisteix en portar la llenya que s'ha de subhastar a la Plaça, i que han estat tallant les setmanes ante-

Tortades de Sant Blai i subhasta de la llenya.

riors a la festa i acondicionar la casa del majoral on s'han de portar les tortades a aquest efecte. Avançat ja el vespre, les tortades són beneïdes pel mossèn, i restaran fins a l'endemà a la casa del majoral. Si pensem en la gran participació de gent a la festa, i les dimensions de qualsevol casa, on la majoria de vegades s'hi ha d'encabir més de cent tortades, és lògic també que algun any s'utilitzi alguna instal·lació municipal per fer front a aquest allau de pastissos.

Ja que hem encetat la part dolça, explicarem que les tortades són una mena de pastissos de dos o més pisos, confeccionats amb pasta de biscuit i adornats amb alguna figura de Sant Blai o un altre motiu. Després són posades en una safata circular, amb un peu per agafar-la. Es porten a beneir a l'Església i són ballades a ritme de la jota de la Fatarella a la plaça Major.

Els mayorals són una colla de nois que s'encarreguen de celebrar la festa de Sant Blai. Ara s'acostuma a fer durant dos anys seguits, essent substituïts per una altra colla. El majoral principal s'encarrega de portar i beneir una tortada d'una mida i pes més significatiu que les altres, i que serà subhastada després de la segona dansada.

Dia de Sant Blai

El matí de Sant Blai comença amb el cant de l'Aurora pels carrers del poble. A les Festes Majors, tant d'hivern com d'estiu, tots aquells homes que ho desitgin poden anar a cantar l'Aurora, de text diferent segons el Sant o la Santa a qui es dedica (les dones solen fer-ho el 15 d'agost i el dia de la Mare de Déu dels Dolors). L'Aurora es considera tant un acte religiós com popular, i encara que es fa ratllant el dia, l'assistència a aquest acte és sempre bastant nombrosa. Un home va al capdavant

amb una campana i dóna el senyal de començar i acabar el cant. Es realitza un recorregut per diversos carrers del poble, destacant la parada davant les escales de la Capella de la Misericòrdia, on s'entona el *Salve Regina*.

Es reproduïx tot seguit el text de l'Aurora de Sant Blai:

*Levantaros cristianos devotos
al Santo Rosario con gran devoción
imitando al ínclito mártir
que entregó la vida por el Redentor.*

*Lleno de amor
ya derrama su sangre gustoso
por ser tan celoso de la ley de Dios.*

*Mártir protector
a quien os reclama
sanáis toda dolencia de cuerpo y alma
sanáis toda dolencia de cuerpo y alma
sanáis toda dolencia de cuerpo y alma.*

*Viva María, viva el Rosario,
viva Sant Blai, nuestro abogado
viva Sant Blai, nuestro abogado.*

Més avançat el matí tindrà lloc la Missa Major dedicada a Sant Blai, en la qual són beneïdes les tortades dels particulars i les dels Majorals. Aquesta tasca la fan les balladores o bé mares, nenes... Els Majorals porten safates amb pa beneït, que serà repartit en acabar la Missa. També s'ha de dir que part dels diners que es recapten durant aquest dia són destinats a la parròquia per a futures obres. En l'aspecte religiós recordem que Sant Blai ocupa un altar destacat a l'Església de la Fatarella, fou bisbe i màrtir, i se l'invoca com a protector de les malalties de la gola.

Un cop celebrat l'acte religiós, es fa la subhasta de la llenya dels majorals a la Plaça. Antigament la llenya era col·locada en un munt, al capdamunt del qual es posava l'alguetir i procedia a fer la subhasta. En l'actualitat s'ha optat per posar la llenya en remolcs de tractor, per més comoditat, i la subhasta la fan un o dos majorals. El ritual s'ha hagut d'anar adaptant als temps. L'antic «Tant n'hi ha de la llenya de Sant Blai», «N'hi ha un altre que vulgue dir més?», ha passat ja fins i tot per l'adaptació a l'euro.

En acabar la subhasta, comença la «plega» a benefici dels majorals. Tots ells van recollint diners a cada casa del poble, acompanyats per la banda de música i les autoritats, a mena de passacarrers.

Per la tarda es balla la Jota a la Plaça. Els homes porten la tortada en aquesta ocasió, i és costum que un cop ballada la festa, se n'hi doni la meitat a la balladora. Com hem indicat més amunt, després de la segona dansada, se subhasta la tortada de Sant Blai, amb el mateix ritual que al matí.

Dia dels Quintos i Quintes

El fet més pintoresc o tradicional del dia de la festa dels fadrins és la corrida de rucs. Aquesta és potser una de les tradicions més arrelades, ja que se celebra tant a l'estiu com a l'hivern. També és la més amenaçada, davant la pràcticament total desaparició d'ases i mules de les cases, utilitzades com a força de treball, i ara substituïdes per les màquines. Això fa que actualment s'hagin de llogar els animals i de vegades tot i així no apareguin voluntaris per a fer la cursa, fet normal quan el jovent d'avui en dia no s'ha assegut mai dalt d'una d'aquestes bestioles.

De tota manera, sempre acaba celebrant-se d'alguna manera aquesta cursa, que té recorregut propi segons si la festa és a l'hivern o a l'estiu, i que sempre s'aconsegueix animar.

També s'ha conservat el repartiment de premis de la «llança». Consisteix en aviram i

conills, subministrats per les cases dels quintos i quintes. El trofeu per a l'últim classificat és una ceba. Antigament, aquests premis eren lligats a una vara llarga, d'aquí el nom. Ara es fan presentacions més enginyoses, amb remolquets, carros...

Per als fadrins també es realitzen els habituals ritus de missa, plega, repartiment de pa beneït, etcètera, així com també la ballada de la Jota a la Plaça.

Dia de Santa Àgueda

Amb tantes festes seguides, n'hi ha d'haver alguna protagonitzada exclusivament per les dones. Santa Àgueda fou màrtir i es considera la protectora dels pits. Amb aquest motiu, les «àguedes» (colla de dones encarregades d'organitzar la festa), presideixen la celebració de la Missa a la Santa, reparteixen el pa beneït, ballen la jota (algun any no es fa, tot depèn de la colla que ho organitzi), així com també alguns actes lúdics que varien segons els anys. Darrerament té molt èxit un dinar a un restaurant del municipi on l'assistència, com no, és només de dones. Els homes se supose que aquest dia s'han d'ocupar de les tasques domèstiques. Amb el canvi de dates de celebració de les Festes Majors d'Hivern, Santa Àgueda se celebra en dilluns i està considerat dia de festa local.

Celebració del dia de Santa Àgueda.

Ramon Pelissa